

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1129149/10

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב ציון לוז-אילוז

המערער: פלוני (ע"י ב"כ ט"ר אביעד אושרי)
נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד הדס גרוסמן)

הנדון: חיוב מדור "למפרע" כשגרו בבית הסבתא

פסק דין

בפנינו ערעור על פסק דינו של בית הדין האזורי מיום כ"ח בסיון תשע"ח (11.6.2018), לפיו חוייב המערער/האב בתשלום דמי מדור רטרואקטיבי מתאריך 1.7.2017, שבו עזבה האם את דירתם המשותפת. וזו לשון ההחלטה:

"בפנינו בקשות האם ותגובת האב לחיוב מדור רטרואקטיבי מחודש 6.17.

ביה"ד מבהיר עקרונית כי חיוב מדור לילדים חל על האב מדין מזונות ילדים וע"פ ההלכה עליו לשלם בכלל זה חוב מדור רטרואקטיבי למפרע בלי קשר לקיום חוזה שכירות. לכן סעיף ה' להחלטת ביה"ד מיום 12.4.18 חל למפרע מהיום אותו תבעה האשה מחודש יוני 2017 (6/17).

הטענה אודות גובה השכירות מצאה ביטוי בהחלטה הנ"ל."

החלטה זו היא המשך להחלטה קודמת מיום כ"ז בניסן תשע"ח (12.4.2018), בה נקבעו דמי המדור. וזה לשונה:

"הואיל והאם שוכרת בבית אמה שני חדרים, אם כי היא מצהירה שהעלות היא 4,000 ש"ח מידי חודש, הדבר נראה לביה"ד לא סביר, ולכן האב ישלם עבור זה רק ארבעים אחוז משכר דירה של עד 3,000 ש"ח ולא יותר מזה."

עילות הערעור המרכזיות הם בשתיים.

ראשית, בתחילתה של התקופה החל מ-1.7.2017, מועד עזיבת הבית המשותף, בהודאת המשיבה (לדברי המערער), האם וילדותיה התגוררו לפני הגעתם לבית הסבתא, בבתי מגורים שונים, שעליהם לא שילמה האישה דבר. לכן, אם אין תשלום למדור – מנין, ועל מה, יבוא החיוב לאב?

שנית, גם כשהמגורים בסופו של יום היו אצל הסבתא, האם לא שלמה לאימה דמי שכירות כלל, והחוזה שהומצא לבית הדין הינו חוזה פיקטיבי, ומציג על כך שלל הוכחות.

המשיבה דוחה את הטענות הנ"ל וטוענת שבכל התקופה התגוררה עם הקטינות בבית הסבתא, עם חוזה שכירות שהוצג לפנינו, ואף שילמה בפועל דמי שכירות לסבתא, ולראיה ממצאה תדפיסי בנק שמהם עולה, שהמשיבה העבירה כספים לאמה, שלטענתה היו תשלומי שכירות.

אלו הם תורף הטענות והמענות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

א. אילו היה הדיון על חיוב של האב מכאן ולהבא, יש מקום לחייבו אף ללא המצאת חוזה שכירות, מאחר והחיוב יהיה על סמך ההנחה, שהאם אכן תשכור דירה ותשלם שכירות על מגורי הקטינות, שאם לא כן היכן יתגוררו. משמעות החיוב המוקדם לעריכת חוזה שכירות הוא כדי לאפשר לאם לשכור דירה בהתאם לגובה החיוב שפסק בית הדין, ולהתבסס עליו, כמקור לתשלום השכירות.

אבל לא כן, כאשר הדיון הוא על החיוב למפרע.

במקרה שכזה, לענ"ד חוזה השכירות בפועל וההוצאות הכספיות הנגזרות ממנו, הוא תנאי לחיובו היחסי של האב. שאם האם לא נדרשה להוציא הוצאות כל שהם על מגורי הקטינות, בשל מה נחייב את האב. דרך משל, אם האם התגוררה עם הקטינות בגמ"ח דירות המוענק לחסרי דור, לא תוכל האם לתבוע דמי שכירות תיאורטיים למפרע על תקופת השהות בגמ"ח.¹

השוואתו של החיוב בדמי המדור לחיוב במזונות בלשון ההחלטה נשואת הערעור, מעבר לכך שכל חיוב מזונות כולל גם את מדור הקטינים, ייתכן ונועדה להבהיר את עמדתו של כבוד בית הדין האזורי, מדוע, לדעתם, אין צורך בקיומו של חוזה שכירות כדי לחייב בדמי מדור.

הואיל ובחיוב מזונות, הלכה פסוקה היא שהאב חייב במזונותיהם של קטני קטנים, אפילו שיש להם ממה להתפרנס למזונותיהם, לפי שהם אינם חייבים לפרנס את עצמם משלהם (שו"ע אבהע"ז סימן עא סעיף א), ולכן הקטינים או אימם המשמשת להם אפוטרופוסית לא צריכים להמציא הוכחות על הוצאותיהם בפועל, שהרי גם אם יש להם משלהם האב הוא זה שחייב לזונם, ואם כן, הוא הדין לדמי מדור, שגם אם יש להם מדור משלהם האב חייב לדאוג למדורם.

אבל לדעתי היקש זה ומסקנה זו אינה במקום. הדין, שאם יש להם לקטנים למזונותיהם אעפ"כ האב חייב לזונם, לא בא לומר, שחיובו של האב הוא חיוב כספי בשווי המזונות, והם יעשו בתשלום כרצונם, שזאת לא מצאנו. כל החיוב הוא רק לזון אותם בפועל, אלא שגם כשיש להם למזונותיהם, אין מחייבים אותם להשתמש בשלהם למזונותיהם, ובכך לפטור את האב, שהרי כבר נזונו, אלא את שלהם ישמרו ויחסכו לעצמם, והאב הוא זה שיפרנסם. ואכן, היה מקום לומר, שאם כבר נזונו משל עצמם, יהיה האב פטור מלשלם להם תשלום על כך, שהרי כבר נזונו, אלא יש שכתבו² שאף אם הקטינים ניזונו בפועל מכספי עצמם, יכולים לתבוע למפרע את אביהם על כל תקופת חיובו, כי אין לנו להניח שמחלו על חובו כלפיהם, והרי זה כאילו לוו מכספי עצמם לצורך מזונותיהם, עד שיפרע להם אביהם.³

מכל מקום, אין משמעם של דברים שרובץ על האב חיוב כספי לשלם לקטינים. כל חיובו הוא רק לזונם, ולכן, אם נזונו מגמ"ח, אין להן על אביהם ולא כלום למפרע, וכמדומני, שהדברים פשוטים ומוסכמים על הכל.⁴

¹ ואף שיש לדון אם בעלי הגמ"ח רשאים לתבוע את האב, מדין משתרשי ליה ומדין נהנה, וכו', אבל אין כאן מקומו, מכל מקום, האם עצמה ודאי אינה רשאית לתבוע, בהעדר הוצאות כל שהן.

² פד"ר ו עמ' 245.

³ ובלאו הכי, קטנים לאו בני מחילה נינהו.

⁴ אמנם, בפס"ד שם, בנדון דידהו, כתבו הגאונים בזה הלשון:

"עוד הי' נראה דאם באמת לא התכוונה לפרנס עבור חיובו של האב, והתביעה שלה כעת היא עבור חוב שהאב חייב לבנים, לא היתה לאם זכות תביעה בזה, מאחר שזה חוב שהאב [אב] חייב לבנים ועכשיו אין צורך לבנים בכסף זה לצורך פרנסתם, וא"כ יכול האב לומר לה לאו בע"ד דידי את וכשיגדלו הבנים יתבעו בעצמם".

והאי לישנא לא ברירא לי כלל, דמה תביעה יש להם על אביהם אם כבר אכלו, וכי ממון היה חייב להם, והלא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכן, כשבאים לחייב את האב במזונות או בדמי מדור למפרע, יש להניח תחילה, שהיו הוצאות בפועל עבור הקטינים (והם או אמם, זה היינו הך, לענין זה) או שרובן עליהם חוב לאחרים כתשלום עבור מזונותיהם או מדורם, וכאמור.

לכן, לא ברורה לי, מהי כוונת בית הדין האזורי בהחלטה נשואת הערעור, שחיובו של האב במדור אינו תלוי בקיומו של חוזה שכירות.

ויש לנו להעיר, שרק בהחלטה נשואת הערעור, החיוב לא נשען על קיומו של חוזה שכירות. בהחלטה הקודמת של בית הדין האזורי בהרכב אחר, מיום כ"ז בניסן תשע"ח (12.4.2018), שעל בסיסה יצא פסק הדין המאוחר יותר, בסיס החיוב הוא אכן רק על סמך קיומו של חוזה שכירות, וכמצוטט לעיל.

ב. מכל מקום, בפועל המשיבה אכן הציגה חוזה שכירות מול אמה, ואף הציגה לפנינו תדפיסי חשבון בנק שמהם עולה, כביכול, שהיא אכן שילמה דמי שכירות לאמה, והיה ניתן לבסס את חיובו של האב בתשלום דמי המדור למפרע על בסיס חוזה זה ועל התשלומים שבעקבותיו.

אולם, לאחר העיון בחומר שבתיק, ולאחר שמיעת דברי הצדדים סביב ענין זה, מקובלת עלינו גירסתו של המערער, ואנו מגיעים למסקנה, שחוזה השכירות המדובר, הינו חוזה פיקטיבי, ו'תשלומי' השכירות ששולמו כביכול, לא נועדו אלא כדי להשעין עליהם את חיובו של האב בדמי מדור שיהיו יחסיים לסכומים הנקובים בחוזה השכירות. ואין להם משמעות משפטית כל שהיא, לתביעת דמי המדור למפרע, שלפנינו.

מסקנתנו זו נשענת, הן על התאריכים שבחוזה השכירות שלא מתאימים להתרחשויות בפועל, והן על ה'תשלומים' שהתאריך הנקוב בכולם הוא סביב מועד הדיון. ההעברות הבנקאיות והמשיכות מתועדות לתאריך סביב ה-14-15.2.2018, כשהדיון מתקיים ביום 11.1.2018, ואילו בתאריך 30.1.2018 מוגשת בקשה לחיוב בדמי מדור, כך שנראה ברור, שה'תשלומים' הנ"ל נעשים רק לאחר הגשת הבקשה וכדי לאושש אותה. יש לנו יסוד גדול להניח, שעד להגשת הבקשה האישה לא 'שילמה' מאומה לאמה וגם לא בצורה מלאכותית.

ראוי לציין, שגם הצהרתה של המשיבה, שאימה היתה צריכה לוותר על הכנסה כספית מהמוסד שבו היא עובדת (ששולמה לה עבור לינתם של תלמידות בדירתה), כדי לאפשר את מגוריה של בתה עם הקטינות בדירתה, התבררה כהצהרה לא נכונה, וכפי הצהרתה המפורשת של אמה במכתבה לבית הדין, למחרת הדיון האחרון.

ויש לנו להעיר על כל הנ"ל, שאנו רואים בחומרה, את הניסיון להציג מצגות שווא בבית הדין, על מנת לבסס חיוב כספי על גבי יצירות פיקטיביות, ולא כל שכן, במקום שיש משענת הלכתית לחיוב הכספי גם ללא הצגת מצגות השווא הנ"ל.

ראוי להמליץ על כך את לשון הכתוב "תומת ישרים תנחם וסלף בוגדים ישודם", וד"ל.

ג. על אף האמור, אין העובדות הנ"ל פוטרות את האב מתשלום דמי המדור גם למפרע, אם כי לא בגובה הכספי שנגזר מ'חוזה השכירות', וככל שנבאר.

כל חיובו היה רק לזונם, והם כבר נזונו משל אחרים, ומי שיוכל לתבוע את האב, זה רק מי שזנם, ולא הם, וצ"ע לעתיד לבוא, דשמה הלשון לאו בדווקא, ונתכוונו לדבר אחר, עיי"ש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

חיוב דמי המדור למפרע, יכול להתבסס על אחת מן השתים, או על תשלום בפועל של דמי המדור על ידי האם או על בסיס מחוייבות כספית לצד שלישי, שרובצת על האם, כתוצאה מהשימוש במדור של הצד השלישי.

בנסיבות שבפנינו, כאמור, לא הוכח שהיה תשלום בפועל של האם לסבתא של הקטינות, ויש להניח, שאף לא היה תשלום שכזה בפועל.

ואמנם, היה מקום לומר, שהסבתא שכנה את נכדותיה (בנותיו של המערער) בביתה בחינם, ושלא מתוך כוונה לגבות על כך תשלום כל שהוא, וממילא, גם מחוייבות כספית של האם כלפי הסבתא לא קיימת, ואם כך, לכאורה, אין מקום לחייב את האב בתשלום כל שהוא על תקופה זו. אבל לדעתנו אין הדברים כן.

בנסיבות המתוארות שבתיק, שמגורי הקטינות בביתה של הסבתא היו תוך כדי הגשת התביעה לחיובו של האב בדמי המדור, ותוך כדי דיונים סביב תביעה זו, יש לנו להסיק, שאכן נוצרה מחוייבות כספית של האם כלפי הסבתא עבור השימוש בביתה, שתהיה בהתאם לתוצאות הדין בתביעה של האם לדמי המדור.

זאת אומרת, על אף שאם בית הדין היה פוטר את האב מתשלום דמי המדור, הסבתא לא הייתה תובעת בפועל תשלום כל שהוא מבתה, אבל מאידך גיסא, ככל שהכרעת הדין תהיה, שהאב חייב בתשלום עבור מדורם של הקטינות, אין סיבה להניח, שהסבתא תוותר על תשלום זה. המשמעות המשפטית של חיוב שכזה, היא, שבצעם בתה היא זו שחייבת לה את התשלום אלא שהיא תממש אותו רק דרך גביית התשלום בפועל מהאב, ואם האב לא יחוייב (או שלא ישלם בפועל) הסבתא תוותר לבתה על התשלום.

למה הדבר דומה, לחוזה שכירות עם גמ"ח דירות, שנערך מול האם, באופן, שהחיוב בתשלום בפועל יהיה תלוי ועומד בשאלה, מי יצטרך לשלם את דמי השכירות על פי דין, כך, שאם האם היא זו שתצטרך לשלם אותם, הבעלים יוותרו לה על כולם או על חלקם, אבל אם האב הוא זה שיצטרך לשלם, המשכיר ידרוש לממש את החיוב במלואו, מאחר והגמ"ח לא נועד לו.

כך גם מתפרשים מגורי הקטינות עם אמם בבית הסבתא, שאף שיש להניח שאם האם הייתה צריכה לשלם עבורם, הרי שהסבתא היתה מוחלת לה על תשלום כל שהוא, אבל אין זה פוטר את האב מהתשלום הראוי, ככל שהוא יחוייב בו. וכי למה שהסבתא תתן לו מתנות חינם, שלפי תחושותיה ורגשותיה רק הזיק לבתה.

ד. הדיון שהעלה ב"כ המערער, סביב הדין של 'פורע חובו של חברו', שלפיו, אין החייב חייב לשלם לפורע, לא שייך בנדו"ד, מאחר וברור כשמש, שאין הפורע (בנדו"ד הסבתא) מתכוון לתת מתנה לאבי הקטינות, שהיה גם מול הסבתא בסכסוך גדול, וכשהסבתא שיכנה בביתה את הקטינות, היה זה על בסיס מימוש זכותה של האם לתבוע את דמי המדור מאביהם של הקטינות, תביעה שנדונה בבית הדין.

ונבהיר את הדברים, בקיצור.

הדיון המופיע בפוסקים, האם מי שזן את אשת חברו או את בנו, רשאי לתבוע את הבעל/האב לשלם לו את מה שהוציא עליהם, הוא רק לאחר שכבר זן אותם, ובא לאחר הזמן שזן אותם, לתבוע את ששילם. במקרה שכזה, בחלק מהמקרים, ולדעת חלק מהפוסקים, הבעל/האב פטור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מלשם לו, ו'איכד את מעותיו' ו'הניח מעותיו על קרן הצבי', וכדברי חנן במשנה בכתובות (דף קז ע"ב)⁵.

אבל לא כן, כאשר מתנהל דיון סביב חיובו של הבעל/האב, וכאותו הזמן שמתנהל הדיון ועד להכרעתו, זן אותם אדם אחר, על דעת שמה שיוכרע בדין, ישמש לפירעון הוצאותיו (או דמי השימוש, בדירתו). לענ"ד, בכה"ג, לכל הדעות, אין לראות בזה 'פורע חובו של חברו, שהחייב פטור מלשם', מאחר וכל ההוצאות היו על דעת שמה שייפסק בדין ייזקף לזכותו.

למה הדבר דומה, למי שדן עם חברו על תשלום דמי השכירות על השימוש בדירתו, לא יוכל השוכר, לאחר שחוייב לשלם את דמי שכירות, לומר, שישלם רק מכאן ולהבא משעת הכרעת הדין, אבל לא על העבר, בטענה שעל העבר שהוא כבר גר אין לחייבו למפרע, שהרי על זה גופא היה הדיון.

בנסיבות התיק שבפנינו, כבר מתחילת המגורים של האם עם הקטינות בביתה של הסבתא, הוגשה תביעה לחיובו של האב בדמי המדור, ואנו מניחים, שעל בסיס מה שיוכרע בדין, היו המגורים בביתה של הסבתא.

אשר על כן, בנדו"ד, לענ"ד, אין מקום לפטור את האב מתשלום דמי המדור, מרגע שסוגיית המדור התחילה להיות נדונה בבית הדין, והקטינות התגוררו בביתו של מי שרשאי על פי דין לתבוע תשלום עבור המדור (מהאם או מהאב). הסבתא בנדו"ד, רשאית לתבוע דמי מדור עבור השימוש בדירתה, בין אם זה מהאם שגרה בפועל, ובין אם זה מהאב שבנותיו מתגוררות בדירתה. ואף שיש להניח שהסבתא לא היתה מממשת את זכותה לתבוע את דמי השימוש מבתה, אבל אין זה אומר, שהמגורים היו בחינם, ונפטור גם את האב, שיש לנו להניח, שלבתה היא מוחלת אבל לא לו.

ה. אולם, מהו פרק הזמן שעליו יחול החיוב הזה, ומה גובהו של הסכום שאותו נחייב את האב, לדעתנו, יש מקום לדון ולהסיק שלא כדברי כבוד בית הדין האזורי, שחייב אותו מרגע עזיבת האישה את הבית המשותף לראשונה, ולפי גובה דמי השכירות המצוי בשוק באותו איזור מגורים, וכלהלן.

1. פרק זמן לחיוב

ב"כ המערער הציג לפנינו ראיות חותכות, שנשענות גם על הצהרותיה של המשיבה, שלפחות עד אמצע חודש נובמבר 2017, המשיבה לא התגוררה באופן קבוע בביתה של הסבתא.

ונציין את עובדות הבאות שעולות מהחומר שבתיק.

התביעה לביה"ד לתשלום דמי מדור, מוזכרת רק בדיון שהתקיים בפני בית הדין האזורי ביום 11.1.2018, ומוגשת על כך תביעה מסודרת לדמי המדור רק ביום 30.1.2018.

יש לנו להניח, שהצורך במגורים במדור חיצוני מהבית המשותף, בצורה מוחלטת התחיל רק בסמוך ולאחר האירוע ביום 26.7.2017, שבו הזמין המערער את המשטרה בתלונה, שכביכול ישנם פורצים בביתו, שבו התגוררה המשיבה באותה העת עם הקטינות, והכל, כלשון הודאתה של באת כוחה של המשיבה בכתב תגובתה, ולא הוכחש בדיון.

⁵ ועייין בכל זה באוצר הפוסקים (סימן עא סעיף א, ס"ק א אות טו ואילך).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כך גם לא ברור לנו מאיזה שלב התגוררה האם בבית אמה באופן קבוע, לאחר האירוע הנזכר. המשיבה מצהירה בתביעתה לדמי שימוש בדירתם המשותפת, מתאריך 17.11.2017, שהיא נעה ונדה מדירה לדירה.

לכן, בהעדר הוכחה ברורה אחרת, יש לחייב בדמי מדור רק מיום 1.12.2017, ואילך.

2. גובה דמי המדור.

באשר לגובה דמי המדור, כבוד בית הדין האזורי התבסס על הצהרת המשיבה, ובהתייחס ל'חווה השכירות' שהוצהר עליו, וקבע שדמי המדור שישלם האב יהיו בסך של "ארבעים אחוז משכר דירה של עד 3,000 ש"ח ולא יותר מזה".

בהתאם לאמור לעיל, בנסיבות התיק של מגורים בבית הסבתא, אין משמעות ל'חווה השכירות' ואף לא לדמי השכירות המצויים בשוק באותו המקום, שהרי לא מדובר בשכירות רגילה.

על אף האמור, הסכום הכספי הסופי שיוצא מפסיקת בית הדין האזורי, בסך 1,200 ש"ח הוא סכום סביר, גם אם איננו משעינים אותו, על 'חווה שכירות' או על 'דמי השכירות' המקובלים באותו איזור. בהתחשב בעובדה שמדובר בארבע קטינות שמתגוררות עם הסבתא, ומצמצמות לה את אופן השימוש בדירה, ובהתחשב בכך שיש להניח, שלסבתא (שהיא אלמנה) יש הנאה מזה שנכדותיה מתגוררות עמה, בנסיבות אלו, חיוב בדמי מדור בסך 1,200 ש"ח הינו סביר.

הרב ציון לוז- אילוז

מצטרפים למסקנות.

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

מסקנה

אשר על כן, לאור כל האמור, בית הדין קובע כלהלן:

- א. הערעור מתקבל באופן חלקי בלבד.
- ב. האב ישלם את דמי המדור בסך 1,200 ש"ח לחודש מיום ה-1.12.2017 ואילך.
- ג. ככל שהאם תעבור להתגורר בדירה משלה עם הקטינות, תגיש בקשה לבית הדין האזורי לשינוי גובה דמי המדור, בהתאם להוצאותיה היחסיות על מגורי הקטינות.
- ד. אין צו להוצאות.
- ה. בית הדין סוגר את התיק.

ניתן ביום כ"ג בטבת התשע"ט (31.12.2018).

פסה"ד ניתן לפרסום לאחר השמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

הרב ציון לוז-אילוז

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה